

teaching and education renewal in educational establishments], 12 (5), Part I, 221–229.

6. Lerner, I. Y. (1981). Didakticheskiye osnovy metodov obucheniya [Methods of teaching didactic basis]. Moscow: Pedagogica, 186.

7. Skatkin, M. N. (1986). Metodologiya i metodika pedagogicheskikh issledovaniy [Pedagogical research methodology and methods]. Moscow: Nauka, 352.

8. Kraievskiy, V. V. (2003). Obschiye osnovy pedagogiki: uchebnik dlia vysshykh pedagogicheskikh uchebnykh zavedeniy [Pedagogy basic foundation: textbook for the higher pedagogical educational establishments]. Moscow: Akademiya, 256.

9. Bezrukova, V. S. (1996). Pedagogica. Proektivnaya pedagogica [Pedagogy. Projective pedagogy]. Yekaterinburg: Delovaya kniga, 342.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Колбіна Т. В.
Дата надходження рукопису 16.12.2015*

Єрстова-Михалусь Інна Борисівна, аспірант, викладач, кафедра іноземних мов і перекладу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, пр. Науки, 9а, м. Харків, Україна, 61166
E-mail: IB832009@yandex.ua

УДК 378.147.091.313 (043.5)

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.59192

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

© Г. М. Суржок

У статті проаналізовано підходи різних науковців до визначення педагогічних умов формування культури здоров'я особистості. Виокремлено педагогічні умови формування культури здоров'я у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю. Схарактеризовано одну з педагогічних умов, а саме: включення до змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю важливих для професійної діяльності здоров'язберігаючих технологій

Ключові слова: культура здоров'я, майбутні кваліфіковані робітники будівельного профілю, педагогічні умови, формування

The paper analyzes the approaches of different researchers to determine the pedagogical conditions of health culture formation of the personality. It is determined pedagogical conditions of a health culture formation in the future skilled building workers. Author determined one of the pedagogical conditions, namely: including of self-preserved technologies that important for professional activities to the content of training of future skilled building workers

Keywords: health culture, future skilled building workers, pedagogical conditions, formation

1. Вступ

Сучасний кваліфікований робітник-будівельник має вирізнятися не тільки високим рівнем професійної підготовки, а й усвідомлювати відповідальність за збереження власного здоров'я в процесі майбутньої професійної діяльності. Для розв'язання цього завдання необхідно сформувати в учнів майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю, стійку мотивацію до здорового способу життя, здійснити комплекс здоров'язберігаючих заходів, спрямованих на усвідомлення цінності здоров'я.

Прагнення України вступити до Європейського Союзу, бути державою високорозвиненою, правовою, демократичною, авторитетною у світовій спільноті спонукає до необхідності вирішувати не тільки політичні, економічні проблеми, але й турбуватися про своїх громадян і, перш за все, про формування культури здоров'я підрастаючого покоління. Сучасні умови, соціальні та екологічні, все частіше висувують на перший план проблему формування здоров'язберігаючої компетентності як передумови й

запоруку здорового способу життя та, відповідно, як одну з найважливіших засад культури здоров'я. Розв'язання проблеми формування культури здоров'я особливо важливе для такої категорії молоді як учні навчальних закладів, зокрема, будівельного профілю.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій

Аналіз наукових досліджень показує, що останнім часом проблемі ціннісного ставлення до здоров'я та формуванню культури здоров'я особистості приділяється значна увага (В. Бароненко [1], О. Багнетова [2]; В. Горащук [3]; Ю. Драгнев [4]; Г. Зайцев [5]; С. Кириленко [6]; Г. Кривошеєва [7]; Л. Татарнікова [8]; М. Чуркіна [9] та ін.). Різним аспектам проблеми формування культури здоров'я, формування навичок здорового способу життя дітей, підлітків, молоді, учнів загальноосвітніх навчальних закладів, учнів присвячено дослідження таких науковців: В. Бобрицька [10], Т. Бойченко [11], Т. Воронцова [12], Г. Даниленко [13], О. Дубогай [14], Л. Дудорова [15], О. Єжова [16], К. Іс-

магілов [17], Н. Кудикіна [18], С. Омельченко [19], С. Свириденко [20], С. Сичов [21], І. Смолякова [22], Н. Соловійова [23], С. Страшко [24], Л. Сущенко [25], М. Шимановський [26] та ін. Водночас, педагогічні умови формування культури здоров'я у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю досліджено недостатньо.

3. Мета статті

Висвітлення значення включення до змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю здоров'язбережувальних технологій для формування культури здоров'я майбутніх фахівців.

4. Формування культури здоров'я майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю

Формування культури здоров'я майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю залежить від багатьох різноманітних чинників і умов, під якими ми розуміємо зовнішні і внутрішні обставини, що визначають прояв і становлення досліджуваного феномена у учнів. У даному випадку розуміємо під педагогічними умовами середовище, в якому реалізується причинно-наслідковий зв'язок між досліджуваними предметами, явищами, процесами. Тобто під педагогічними умовами формування культури здоров'я майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю будемо розуміти спеціально створені обставини, що сприяють становленню цього феномена у майбутніх фахівців.

Важливим у формування культури здоров'я майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю є розвиток у них стійкої мотивації здорового способу життя.

Загальновідомо, що мотивація спонукає людину до професійного розвитку у відповідному напрямі для досягнення мети. Мотивація не лише детермінує поведінку людини, а й пронизує всі сфери психічної діяльності. Мотиваційна сфера посідає провідне місце у структурі особистості. І тому саме від установок, інтересів, потреб майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю залежить формування їхньої культури здоров'я, зокрема.

Серед причин безвідповідального ставлення молоді до здоров'я можна назвати такі: незнання особливостей свого розвитку; відсутність систематичної, цілеспрямованої просвітницької роботи в цьому напрямі. Тривогу викликає несформованість у майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю стійкої мотивації до тривалого, здорового життя (В. Волков, В. Глухов), відсутність спеціальних знань, переконань у необхідності дотримання здорового способу життя, нездатність обмежити вплив руйнівних факторів, що призводять до втрати здоров'я.

Навчальні заклади будівельного профілю, коледжі будівництва і архітектури, мають значні потенційні можливості здійснювати продуктивну роботу з формування культури здоров'я учнів тими засобами, які нині є в реальному навчально-виховному процесі. Час навчання є сприятливим і достатнім за триваліс-

тю періодом для формування в учнів стійкої мотивації до здорового способу життя. Значні можливості з формування елементів культури здоров'я учнів у цьому процесі має фізичне виховання.

Особливості фізичного виховання як навчальної дисципліни полягають у тому, що на заняттях з цієї дисципліни на більш якісному рівні розв'язуються завдання збереження й зміцнення здоров'я учнів, виховується дбайливе ставлення до нього. Проте відзначимо, що розв'язання завдань формування культури здоров'я учнів не може бути реалізовано викладачами однієї дисципліни, навіть якщо це – фізичне виховання. Лише цілеспрямована, системна діяльність всього загалу педагогічних працівників будівельного коледжу може успішно розв'язати вкрай актуальну проблему зміцнення фізичного, психічного, духовного здоров'я учнів й формування їхньої культури здоров'я.

Вважаємо, погоджувачись із О. Гладошук [27], що проблема формування культури здоров'я, особливо молоді і учнів, належить до першочергових проблем сучасної державної політики. Саме від стану культури здоров'я багато в чому залежить перебіг і ефективність виробничих процесів, у тому числі майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю, стосунків між людьми, особливо в малому колективі та сім'ї, духовний стан суспільства, його політичний та соціокультурний розвиток.

Важливим для формування культури здоров'я майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю в процесі професійної підготовки оволодіння ними здоров'язбережувальними технологіями, які б вони могли використовувати у майбутній професійній діяльності.

Проблемою здоров'язбережувальних технологій опікуються Л. Демінська, І. Єрохіна, В. Єфімова, Н. Смірнов та ін.

Погоджуємося з І. Єрохіною, яка визначає поняття «здоров'язбережувальні технології в освіті» як сукупність форм, засобів і методів, спрямованих на досягнення оптимальних результатів у підтримці фізичного, психічного, етичного й соціального благополуччя людини, у формуванні здорового способу життя [28].

Здоров'язбережувальні освітні технології поділяють на три підгрупи: організаційно-педагогічні технології, що визначають структуру навчального процесу, сприяючих запобіганню стану перевтоми, гіподинамії і інших дезадаптаційних станів школярів; психолого-педагогічні технології пов'язані з безпосередньою роботою вчителя на уроці, з психолого-педагогічним супроводом усіх елементів освітнього процесу; навчально-виховні технології включають програми з формування культури здоров'я учнів, розвиток мотивації до здорового способу життя, попередження шкідливих звичок та ін. [29].

Аналізуючи здоров'язбережувальну діяльність освітніх закладів, Л. Демінська доходить висновку про те, що наявні технології реалізуються через такі напрями освітньо-виховної діяльності: створення умов для зміцнення здоров'я школярів та їхнього гармонійного розвитку; організація навчально-вихов-

ного процесу з урахуванням його психологічного й фізіологічного впливу на організм учня; розробка та реалізація навчальних програм із формування культури здоров'я й профілактики шкідливих звичок; корекція порушень соматичного здоров'я з використанням комплексу оздоровчих і медичних заходів; медико-психолого-педагогічний моніторинг стану здоров'я, фізичного й психічного розвитку школярів; функціонування служби психологічної допомоги вчителям та учням щодо подолання стресів, тривожності; гуманного підходу до кожного учня, формування доброзичливих і справедливих відносин у колективі; контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних норм організації навчально-виховного процесу, нормування навчального навантаження й профілактика стомлюваності учнів; організація збалансованого харчування учнів у школі [30].

Оволодіння майбутнім кваліфікованим робітником будівельного профілю здоров'язбе-режувальними технологіями, орієнтованими на майбутню професійну діяльність буде ефективнішим за умови організації продуктивної взаємодії викладачів та учнів.

При побудові технологій педагогічного спілкування з використанням прийомів формування культури здоров'я учнів викладач стоїть перед необхідністю вирішити найважливіше завдання. Воно полягає у виявленні індивідуальних особливостей учня, у розвитку їх з опорою на його внутрішній потенціал. При цьому важливо продемонструвати учню ті його характеристики, про які він або не здогадувався, або мав приблизне уявлення. Таким чином, педагог спонукає у підопічного інтерес до себе, змушує його з інших позицій оцінити самого себе. Це змушує учня відчувати і зрозуміти протиріччя між реальним станом і простором потенційних можливостей, що відкриває перед ним можливість самовдосконалення і самопізнання. У цьому, на наш погляд, і полягає сенс гуманізації взаємодії учня і викладача, що створює передумови для успішного становлення культури здоров'я майбутнього фахівця-будівельника.

З метою формування культури здоров'я майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю важливо використовувати значні потенційні можливості різних видів практик: навчальної, геодезичної, технологічної, переддипломної. До різних видів завдань, що передбачені цими видами практики, треба внести певні зміни, що посилювали спрямованість учнів на формування власної культури здоров'я.

Спеціально розроблена технологія, що сприяє формуванню базових компонентів культури здоров'я особистості в умовах культурно-виховного середовища навчального закладу будівельної освіти, має включати: використання системи засобів навчання, що забезпечують усвідомлене сприйняття учнями практичної значущості навчальних предметів щодо забезпечення безпеки життєдіяльності, екологічної поведінки, антропології, основ медичних знань; оптимальну побудову занять з фізичного виховання та спортивних заходів, що сприяють активному способу життя учнів; проведення відбору педагогічно ефективних методів і прийомів для ілюстрації переваг

здорового способу життя, активної життєвої позиції; розвиток в учнів у процесі навчання відповідних волевових якостей, відповідального ставлення до власного здоров'я; закріплення у свідомості учнів життєствердних ідеалів, ідеалів добра і справедливості, оптимізму і віри в свої сили.

Цілком погоджуємося з науковцями Л. Гнатик, М. Баран, І. Васькович, які визначають одним з ефективних методів організації продуктивної взаємодії метод переконання, що є способом різносторонньої дії на свідомість, відчуття і волю учня з метою розвитку мотивації, в нашому випадку, мотивації на збереження і зміцнення здоров'я під час професійної діяльності. Як засоби методу переконання доцільно використовувати навчальну роботу, індивідуальні та колективні бесіди, різні форми позааудиторних робіт. Ще одним важливим компонентом технології організації продуктивної взаємодії викладачів та учнів вказані науковці визначають засоби навчання, як дидактичні компоненти, що поєднують досвід суспільної практики і способи використання викладачем наукової і технічної інформації.

Засобами продуктивної взаємодії викладача та учня у ВНЗ є навчальні програми, навчальна і навчально-методична література, словники, довідники, контрольні завдання, дидактичні матеріали, журнали, газети, мультимедійні програми, аудіовізуальні засоби. Організація продуктивної взаємодії викладача і учня можлива лише за умови знання та умілого використання різних форм організації такої взаємодії, щоб у кожному конкретному випадку викладач зміг обрати найдоцільнішу з них. Розрізняють такі організаційні форми взаємодії: індивідуальна, парна, групова, фронтальна [31].

В організації продуктивної взаємодії викладачів та учнів у процесі оволодіння здоров'язбережувальними технологіями доцільно, на наш погляд, дотримуватися етапів організації продуктивної взаємодії, розроблених О. Жуковою [32] на підставі структури педагогічного спілкування, запропонованої В. Кан-Каліком та М. Никандровим: моделювання майбутнього процесу (підготовчий етап), організація безпосередньої взаємодії (організаційний етап), управління взаємодією в розвиваючому педагогічному процесі (практичний етап), аналіз результатів здійсненої взаємодії (узагальнюючий етап).

Погоджуємося з Л. Гаращенко в тому, що «здоров'язбережувальна технологія» – це «послідовна цілеспрямована система взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, що включає науково обґрунтовані форми, методи, способи формування і збереження здоров'я, сукупність психолого-педагогічних методів і прийомів роботи з дітьми, підходів до реалізації проблем, пов'язаних з оздоровленням і спрямована на створення умов для збереження і зміцнення здоров'я, а також усвідомлення педагогом цінності власного здоров'я та здоров'я вихованців» [33]. В контексті нашого дослідження здоров'язбережувальна технологія – це цілеспрямована взаємодія викладачів і учнів, майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю, спрямована на оволодіння певними формами, методами й способами формування і збе-

реження здоров'я при виконанні завдань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю.

Погоджуючись з основними теоретичними положеннями дослідження Т. Бойченко [34], вважаємо, що сутність здоров'язбережувальних та здоров'яформуючих технологій полягає в: комплексній оцінці умов виховання і навчання, що дозволяють зберігати наявний стан здоров'я учнів, формувати більш високий рівень їхнього здоров'я, навички здорового способу життя; здійсненні моніторингу показників індивідуального розвитку учнів; прогнозуванні можливих змін здоров'я і проведенні відповідних психолого-педагогічних, корегувальних, реабілітаційних заходів з метою забезпечення успішності навчальної діяльності та її мінімальної фізіологічної «вартості»; поліпшення якості життя суб'єктів освітнього середовища.

Аналіз наявних здоров'язберігаючих технологій дав можливість О. Ващенко виокремити такі типи технологій: здоров'язберігаючі, оздоровчі, технології навчання здоров'ю, виховання культури здоров'я. Здоров'язберігаючі технології створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі та вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям особистості.

Оздоровчі технології спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, ароматерапія, загартовування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія. Технології навчання здоров'ю – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти.

Технології виховання культури здоров'я – виховання в учнів особистісних якостей, що сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини [35]. У контексті дослідження нас цікавили, звісно, останні, технології виховання культури здоров'я. Їх ми використовували під час формувального етапу експериментальної роботи з метою формування культури здоров'я майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю.

Варто навести ще одну класифікацію здоров'язбережувальних технологій, що зустрічається в науковій літературі. Згідно з цією класифікацією усі технології, спрямовані на збереження здоров'я можна умовно розділити на чотири групи: захисно-профілактичні; компенсаторно – нейтралізуючі; стимулюючі; інформаційно-навчальні. Захисно-профілактичні технології спрямовані на захист людини від несприятливих для здоров'я дій. До таких

технологій відносяться: виконання санітарно-гігієнічних вимог, регламентованих ДСанПіН; підтримка чистоти і проведення щеплень з метою попередження інфекцій; обмеження граничного рівня учбового навантаження, що виключає настання стану перевтоми учнів; використання страхувальних засобів і захисних пристосувань в спортзалах з метою профілактики травматизму та ін. За використання компенсаторно – нейтралізуючих технологій ставиться завдання додати те, що потрібно організму для повноцінної життєдіяльності, або, хоч би частково, нейтралізувати негативні дії в тих випадках, коли повністю захистити людину від них неможливо. Це, наприклад, фізкультхвилинки і фізкультпаузи, в якійсь мірі нейтралізуючі несприятливу дію статичності уроків, недостатність фізичного навантаження, емоційні розрядки або «хвилинки спокою», що знижують стресогенні дії, психоемоційну напругу. Йодування питної води і солі дозволяє компенсувати недостатню кількість йоду в організмі. Вітамінізація харчового раціону заповнює дефіцит необхідних організму вітамінів: використання амінокислоти гліцину (2 рази на рік – в грудні і навесні) дозволяє зміцнити пам'ять школярів і т. д. Стимулюючі технології дозволяють активізувати власні сили організму, використовувати його ресурси для виходу з небажаного стану. Типові приклади – температурне загартовування, фізичні навантаження. У психотерапії немало прийомів, що допомагають вивести пацієнта зі стану депресії, смутку. Інформаційно-навчальні технології забезпечують учням рівень грамотності, необхідний для ефективного турботи про здоров'я, – своє і своїх близьких, допомагають у вихованні культури здоров'я. До таких технологій відносяться освітні, просвітницькі і виховні програми, адресовані учням, їх батькам і педагогам [35].

Під час експериментальної роботи ми дотримувалися основних вимог до використання здоров'язбережувальних технологій (визначених Ю. Лук'яною [36]), а саме: урахували завжди індивідуально-психологічні особливості кожного учня; стимулювали учнів до активного засвоєння знань; намагалися запобігти виникненню факторів ризику для учнів; намагалися забезпечити адекватне відновлення їхніх фізичних сил; сприяли задоволенню їхніх пізнавальних потреб стосовно здоров'язбереження та ін.

5. Результати дослідження.

Цілковито погоджуючись з А. Юнак, який поділяє здоров'язбережувальні технології на дві групи, можемо визначити аналогічні групи здоров'язбережувальних технологій для майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю:

– здоров'язберігаючі – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в будівельному коледжі, й ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних вимог), відповідності навчального та фізичного навантаження можливостям майбутніх робітників-будівельників;

– здоров'яформуючі – технології, спрямовані на зміцнення фізичного здоров'я майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я» [37].

6. Висновки

Таким чином, включення до змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю важливих для професійної діяльності здоров'язбережувальних технологій є важливою педагогічною умовою, спрямованою на формування культури здоров'я майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю в процесі їхньої професійної підготовки.

Література

1. Бароненко, В. А. Здоровье и физическая культура студента [Текст]: уч. пос. / В. А. Бароненко, Л. А. Рапорт; под ред. В. А. Бароненко. – М.: Альфа, 2003. – 352 с.
2. Багнетова, Е. А. Культура здоровья студентов педагогического вуза как необходимое условие будущей профессиональной деятельности [Текст] / Е. А. Багнетова // Фундаментальные исследования. – 2004. – № 4. – С. 175–176.
3. Горашук, В. Культура здоров'я- новий сучасний напрям формування здорового покоління. Вип. 48 [Текст] / В. Горашук. – Проблеми освіти. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. – С. 184–189.
4. Драгнев, Ю. В. Формування культури здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ю. В. Драгнев. – Луганськ, 2008. – 300 с.
5. Зайцев, Г. К. Валеология. Культура здоровья. Книга для учителей и студентов педагогических специальностей [Текст] / Г. К. Зайцев, А. Г. Зайцев. – Самара: "Бахрах-А", 2003. – 272 с.
6. Кириленко, С. В. Соціально-педагогічні умови формування культури здоров'я старшокласників [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / С. В. Кириленко. – Інститут проблем виховання Академії пед. наук України. – К., 2004. – 240 с.
7. Кривошеєва, Г. Л. Формування культури здоров'я студентів університету [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Г. Л. Кривошеєва. – Донецький національний ун-т. – Луганськ, 2001. – 228 с.
8. Татарникова, Л. Г. Я и мое здоровье [Текст]: уч. пос. / Л. Г. Татарникова, И. Ю. Глинянова. – Волгоград, 1995. – 215 с.
9. Чуркина, М. Ю. Формирование здоровьесберегающих компетенций в процессе профессиональной подготовки учителя химии [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / М. Ю. Чуркина. – Самара, 2009. – 289 с.
10. Бобрицька, В. І. Валеология. Ч. II [Текст]: навч. пос. / В. І. Бобрицька, М. В. Гринькова та ін.; за ред. В. І. Бобрицької. – Полтава: Скайтек, 2000. – 160 с.
11. Бойченко, Т. Валеология – мистецтво бути здоровим [Текст] / Т. Бойченко // Здоров'я та фізична культура. – 2005. – № 2. – С. 1–4.
12. Воронцова, Т. Основи здоров'я [Текст]: підручники / Т. Воронцова. – К.: Алатон, 2012. – 136 с.
13. Даниленко, Г. Культура общения и ее воспитание [Текст] / Г. Даниленко. – Л.: ЛГИК, 1989. – 98 с.
14. Дубогай, О. «Навчання в русі» [Текст] / О. Дубогай. – К., 2011. – 112 с.
15. Дудорова, Л. Ю. Використання проблемних туристських ситуацій при формуванні педагогічної творчості майбутніх учителів [Текст] / Л. Ю. Дудорова // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – 2013. – Вип. 112 (2). – С. 86–88.
16. Єжова, О. Здоровий спосіб життя [Текст]: навч. пос. / О. Єжова; АПН України, Ін-т пробл. виховання АПН України. – Суми: Університетська книга, 2010. – 127 с.
17. Исмагилов, К. Р. Педагогические условия повышения эффективности профилактики вредных привычек учащихся профтехучилищ средствами физической культуры и спорта [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. / К. Р. Исмагилов. – Казань, 1989. – 22 с.
18. Кудикіна, Н. Теоретико-методичні засади організації ігрової діяльності дітей [Текст]: навч.-метод. пос. / Н. Кудикіна; за ред. Г. С. Тарасенко. – Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної і початкової освіти. – К.: Видав. Дім "Слово", 2010. – С. 11–25.
19. Омельченко, С. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків [Текст]: монографія / С. Омельченко. – 2007. – 352 с.
20. Свириденко, С. О. Активізація пізнавальної діяльності учнів у процесі формування здорового способу життя [Текст]: мат. конф. / С. О. Свириденко; ред. З. Сіверс, О. Кононко, Е. Белкіна та ін. – Сучасні технології навчання в початковій освіті. – К.: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2006. – С. 125–127.
21. Сичов, С. Теоретико-методичні засади прилучення студентської молоді до цінностей фізичної культури [Текст]: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.07 / С. Сичов. – Київ, 2011. – 20 с.
22. Смолякова, І. Д. Формування здорового способу життя студентів у системі фізичного виховання вищого технічного навчального закладу [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / І. Д. Смолякова. – Київ, 2010. – 21 с.
23. Соловйова, Н. Концепция здоровьесберегающей технологии в образовании и основные организационно-методические подходы ее реализации [Текст] / Н. Соловьева // ЭКО. – 2004. – № 17. – С. 23–28.
24. Страшко, С. В. Соціально-просвітницькі тренінги з формування мотивації до здорового способу життя та профілактики ВІЛ/СНІДу [Текст] / С. В. Страшко, Л. А. Животовська та ін. – К.: Освіта України, 2006. – 260 с.
25. Сущенко, Л. «Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту» (теоретико-методологічний аспект) [Текст]: монографія / Л. Сущенко. – Запоріжжя: ЗДУ, 2003. – 442 с.
26. Шимановський, М. Стрейджері – субкультура здорового способу життя [Текст] / М. Шимановський // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. – 2014. – Вип. 2. – С. 110–115.
27. Гладошук, О. Г. Педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів в системі фізичного виховання у вищому навчальному закладі [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. Г. Гладошук. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2008. – 127 с.
28. Ерохіна, И. А. Здоровьесберегающие технологии в профилактике наркозависимости подростков [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / И. А. Ерохина. – Тамбов, 2005. – 272 с.
29. Здоров'язберігаючі освітні технології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://marganets-school12.edukit.dp.ua/metodichna_robota/zdorovyazberigayusch_tehnologii/

30. Демінська, Л. О. Аналіз змісту й умов використання здоров'язберігаючих технологій у системі загальноосвітніх шкіл [Текст] / Л. О. Демінська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 11. – С. 23–30.

31. Гнатик, Л. М. Психолого-педагогічні проблеми спілкування викладача та студента [Текст] / Л. М. Гнатик, М. М. Баран, І. М. Васюкович // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 23. – С. 380–385.

32. Жукова, О. С. Передумови організації продуктивного спілкування в режимі викладач-студент [Текст] / О. С. Жукова // – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/30_NIEK_2009/Pedagogica/53640.doc.htm

33. Гаращенко, Л. В. Педагогічні умови застосування здоров'язбережувальних методик виховання в дошкільному закладі [Текст] / Л. В. Гаращенко // Збірник наукових праць. – 2010. – № 4. – С. 27–34.

34. Бойченко, Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим [Текст] / Т. Бойченко // Здоров'я та фізична культура. – 2005. – № 2. – С. 1–4.

35. Ващенко, О. Г. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі [Текст] / О. Ващенко, С. Свириденко // Здоров'я та фізична культура. – 2006. – № 8. – С. 1–6.

36. Лукьянова, Ю. С. Требования к использованию здоровьесохраняющих образовательных технологий [Текст] / Ю. С. Лукьянова // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – 2008. – № 9. – С. 76–78.

37. Юнак, А. Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках з лижної підготовки [Текст] / А. Юнак // Гуманітарний вісник. – 2011. – № 27. – С. 348–352.

References

1. Baronenko, V. A., Rapoport, L. A.; Baronenko, V. A. (Ed.) (2003). *Zdorov'e i fizicheskaja kul'tura studenta*. Moscow: Al'fa, 352.

2. Bagnetova, E. A. (2004). *Kul'tura zdorov'ja studentov pedagogicheskogo vuza kak neobhodimoe uslovie budushhej profesional'noj dejatel'nosti*. Fundamental'nye issledovanija, 4, 175–176.

3. Gorashhuk, V. (2006). *Kul'tura zdorov'ja- novyj suchasnyj naprjam formuvannja zdorovogo pokolinnja*. Issue. 48. Problemy osvity. Kyiv: Instytut innovacijnyh tehnologij i zmistu osvity, 184–189.

4. Dragnev, Ju. V. (2008). *Formuvannja kul'tury zdorov'ja studentiv v umovah komp'juterizacij navchannja*. Lugansk, 300.

5. Zajcev, G. K., Zajcev, A. G. (2003). *Valeologija. Kul'tura zdorov'ja*. Kniga dlja uchitelej i studentov pedagogicheskix special'nostej. Samara: "Bahrah-A", 272.

6. Kurylenko, S. V. (2004). *Social'no-pedagogichni umovy formuvannja kul'tury zdorov'ja starshoklasnykiv*. Instytut problem vyhovannja Akademii' ped. nauk Ukrainy. Kyiv, 240.

7. Kryvoshejeva, G. L. (2001). *Formuvannja kul'tury zdorov'ja studentiv universytetu*. Donec'kyj nacional'nyj un-t. Lugansk, 228.

8. Tatarnikova, L. G., Glinjanova, I. Ju. (1995). *Ja i moe zdorov'e*. Volgograd, 215.

9. Churkina, M. Ju. (2009). *Formirovanie zdorov'esberegajushhix kompetencij v processe professional'noj podgotovki uchitelja himii*. Samara, 289.

10. Bobryc'ka, V. I., Gryn'kova, M. V. et. al; Bobryc'koi', V. I. (Ed.) (2000). *Valeologija*. Chep. II. Poltava: Skajtek, 160.

11. Bojchenko, T. (2005). *Valeologija – mystectvo buty zdorovym*. *Zdorov'ja ta fizychna kul'tura*, 2, 1–4.

12. Voroncova, T. (2012). *Osnovy zdorov'ja*. Kyiv: Alaton, 136.

13. Danilenko, G. (1989). *Kul'tura obshhenija i ee vospitanie*. Leningrad: LGIK, 98.

14. Dubogaj, O. (2011). «Navchannja v rusi». Kyiv, 112.

15. Dudorova, L. Ju. (2013). *Vykorystannja problemnyh turystykyh situacij pry formuvanni pedagogichnoi' tvorchosti majbutnih uchyteliv*. *Visnyk Chernigivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universytetu*, 112 (2), 86–88.

16. Jezhova, O. (2010). *Zdorovyj sposib zhyttja*. Summary: *Universytets'ka knyga*, 127.

17. Ismagilov, K. R. (1989). *Pedagogicheskie uslovija povysenija jeffektivnosti profilaktiki vrednyh privyчек uchashhysja proftehuchilishh sredstvami fizicheskoy kul'tury i sporta*. Kazan, 22.

18. Kudykina, N.; Tarasenko, G. S. (Ed.) (2010). *Teoretyko-metodychni zasady organizacij igrovoi' dijal'nosti ditej*. Organizacija dytjacho' igrovoi' dijal'nosti v konteksti nastupnosti doshil'noi' i pochatkovo' osvity. Kyiv: Vydav. Dim "Slovo", 11–25.

19. Omel'chenko, S. (2007). *Vzajemodija social'nyh instytutiv suspil'stva u formuvanni zdorovogo sposobu zhyttja ditej ta pidlitkiv*, 352.

20. Svyrydenko, S. O.; Sivers, Z., Kononko, O., Belkina, E. et. al (Eds.) (2006). *Aktivizacija piznaval'noi' dijal'nosti uchniv u procesi formuvannja zdorovogo sposobu zhyttja*. *Suchasni tehnologii' navchannja v pochatkovij osviti*. Kyiv: KMPU im. B. D. Grinchenka, 125–127.

21. Sychov, S. (2011). *Teoretyko-metodychni zasady prylychennja students'koi' molodi do cinnostej fizychnoi' kul'tury*. Kyiv, 20.

22. Smoljakova, I. D. (2010). *Formuvannja zdorovogo sposobu zhyttja studentiv u systemi fizychnogo vyhovannja vyshhogo tehnicnogo navchal'nogo zakladu*. Kyiv, 21.

23. Solovjova, N. (2004). *Koncepcija zdorov'esberegajushhej tehnologii' v obrazovanii i osnovnye organizacionno-metodicheskie podhody ee realizaciji*. *JeKO*, 17, 23–28.

24. Strashko, S. V., Zhyvotovs'ka, L. A. et. al (2006). *Social'no-prosvitnyc'ki treninyz z formuvannja motyvacij' do zdorovogo sposobu zhyttja ta profilaktyky VIL/SNIDu*. Kyiv: Osvita Ukrainy, 260.

25. Sushhenko, L. (2003). «Profesijna pidgotovka majbutnih fahivciv fizychnogo vyhovannja ta sportu» (teoretyko-metodologichnyj aspekt). *Zaporizhzhya: ZDU*, 442.

26. Shymanovs'kyj, M. (2014). *Strejdzhery – subkul'tura zdorovogo sposobu zhyttja*. *Pedagogichni innovacij' idej, realij, perspektyvy*, 2, 110–115.

27. Gladoshhuk, O. G. (2008). *Pedagogichni umovy vdoskonalennja kul'tury zmicnennja zdorov'ja studentiv v systemi fizychnogo vyhovannja z vyshhomu navchal'nomu zakladi*. *Nacional'nyj pedagogichnyj universytet imeni M. P. Dragomanova*. Kyiv, 127.

28. Erohina, I. A. (2005). *Zdorov'esberegajushhie tehnologii' v profilaktike narkozavisimosti podrostkov*. *Tambov*, 272.

29. *Zdorov'jazberigajuchi osvitni tehnologii'*. Available at: http://marganets-school12.edukit.dp.ua/metodichna_r_obota/zdorovyazberigajuchi_tehnologii/

30. Demins'ka, L. O. (2010). *Analiz zmistu j umov vykorystannja zdorov'jazberigajuchyh tehnologij u systemi zagal'noosvitnih shkil*. *Pedagogika, psihologija ta medyko-biologichni problemy fizychnogo vyhovannja i sportu*, 11, 23–30.

31. Gnatyk, L. M., Baran, M. M., Vas'kovych, I. M. (2010). *Psyhologo-pedagogichni problemy spilkuvannja vykladača ta studenta*. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, 23, 380–385.

32. Zhukova, O. S. Peredumovy organizacii' produktivnogo spilkuvannja v rezhymi vykladach-student. Available at: http://www.rusnauka.com/30_NIEK_2009/Pedagogica/53640.doc.htm

33. Garashhenko, L. V. (2010). Pedagogichni umovy zastosuvannja zdorov'jazberezhuval'nyh metodyk vyhovannja v doskil'nomu zakladi. Zbirnyk naukovyh prac', 4, 27–34.

34. Bojchenko, T. (2005). Valeologija – mystectvo buty zdorovym. Zdorov'ja ta fizychna kul'tura, 2, 1–4.

35. Vashhenko, O., Svyrydenko, S. (2006). Gotovnist' vchytelja do vykorystannja zdorov'jazberigajuchyh teh-

nologij u navchal'no-vyhovnomu procesi. Zdorov'ja ta fizychna kul'tura, 8, 1–6.

36. Luk'janova, Ju. S. (2008). Trebovanija k ispol'zovaniju zdorov'esohranjajushhij obrazovatel'nyh tehnologij. Pedagogika, psihologija i mediko-biologicheskie problemy fizicheskogo vospitaniya i sporta, 9, 76–78.

37. Junak, A. (2011). Pidgotovka majbutnij vchyteliv fizychnoi' kul'tury do vprovadzhennja zdorov'jazberezhuval'nyh tehnologij na urokah z lyzhnoi' pidgotovky. Gumanitarnyj visnyk, 27, 348–352.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Романова Г. М.
Дата надходження рукопису 17.12.2015*

Суржок Ганна Миколаївна, кафедра фізичного виховання, Вінницький національний аграрний університет, вул. Сонячна, 3, м. Вінниця, Україна, 21008
E-mail: anna.surzhok@mail.ru